

*Дідовець О.**

МИРОВА УГОДА ЯК СПОСІБ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БОРЖНИКА (ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Сучасній правовій науці відомо два види мирових угод: мирова угода, передбачена процесуальним господарським та цивільним законодавством, як домовленість між позивачем та відповідачем, що призводить до припинення провадження у справі, та мирова угода у справах про банкрутство. Природа обох цих видів мирових угод є подібною, яке бере свій початок ще в римському праві. Потреба окремого виділення мирової угоди у справах про банкрутство спричиняється специфікою провадження, характерною для таких справ.

У праві України інститут мирової угоди знаходить своє нормативне закріплення в Цивільному процесуальному, Господарському процесуальному кодексах. Детальніша його характеристика здійснюється в спеціальних нормативно-правових актах, зокрема в ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 (далі - Закон). При здійсненні аналізу інституту мирової угоди у справах про банкрутство саме цей закон виступає основним регулятором правовідносин у цій сфері. Важливе значення, зокрема практичне, мають постанови Верховного суду та Вищого господарського суду України.

Закон дає нормативне визначення мирової угоди в ст. 1 та більше деталізоване у ст. 35, за якою під мировою угодою у справі про банкрутство розуміють домовленість між боржником і кредитором стосовно відстрочки та (або) розстрочки, а також спрощення (списання) кредиторами боргів боржника, яка оформляється угодою сторін. Мирова угода разом з розпорядженням майном боржника, санацією та ліквідацією є судовою процедурою банкрутства, але на відміну від останніх у більшості випадків є сприятливішою для боржника на шляху відновлення його платоспроможності. Характеристичі мирової угоди та порядку здійснення процесуальних дій по її вчиненню присвячений розділ IV Закону [1].

Сторонами мирової угоди є боржник (від імені боржника рішення про укладення мирової угоди приймає керівник боржника, арбітражний керуючий (керуючий санацією, ліквідатор)) і кредитор (комітет кредиторів).

Арбітражний керуючий може ініціювати укладення мирової угоди у випадку, якщо під час проведення процедури санації ліквідаційної маси виявляється недостатньо для задоволення вимог кредитора у повному обсязі, тоді він пропонує кредиторам укласти мирову угоду [6].

Згідно з постановою Пленуму Верховного суду України «Про судову практику у справах про банкрутство» від 18.12.2009 інші особи, які беруть участь у провадженні в справі про банкрутство (інвестор, власник майна боржника) можуть бути учасниками мирової угоди, якщо воно беруть на себе обов'язок виконати частину зобов'язань боржника або іншим чином забезпечити виконання цих зобов'язань [2].

* студентка 4 курсу спеціальності «міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: ас. Черняк Ю.В.

Якщо мирова угода містить умови про виконання зобов'язань боржника третіми особами, то треті особи також мають стати учасниками мирової угоди [2].

Мирова угода може бути укладена на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство (у тому числі й після прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом), але має стосуватися тільки вимог, забезпечених заставою, вимог другої та наступної черг кредиторів. Мирову угоду може бути укладено лише після публікації в офіційних друкованих органах оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство, затвердження судом реєстру і обрання членів комітету кредиторів. Угода, укладена до опублікування такого оголошення між ініціюючим кредитором та боржником, не є мировою угодою в розумінні ст. 35 Закону і не може спричиняти правові наслідки, передбачені для такої угоди [3].

Відповідно до норм Закону для мирової угоди встановлюється письмова форма та до неї мають бути включені такі положення про: розміри, порядок і строки виконання зобов'язань боржника; відстрочку чи розстрочку або прощення (списання) боргів чи їх частини. Важливим уваги є факт можливого включення умови виконання зобов'язань боржника третіми особами та обміну вимог кредиторів на активи боржника або його корпоративні права. Законодавець допускає можливість задоволення вимог кредиторів іншими способами, що не суперечать закону. Відповідно до постанови Вищого господарського суду України від 16.08.2006 р. у справі N 6/34-Б істотними умовами мирової угоди є положення щодо конкурсних кредиторів. Разом з тим, мирова угода може бути комплексною угодою та містити умови, які не є істотними, а саме, умови, які регулюють порядок погашення вимог поточних кредиторів, при наявності згоди останніх [2].

Арбітражний керуючий протягом п'яти днів з дня укладання мирової угоди повинен подати до господарського суду заяву про затвердження мирової угоди. Згідно з Постановою Пленуму ВСУ від 18.12.2009 не позбавляється такого права комітет кредиторів та керівник боржника [2].

Мирова угода підлягає затвердженню господарським судом, про що виноситься окрема ухвала. Про дату розгляду мирової угоди господарський суд повідомляє сторони такої угоди [6]. Господарський суд має право відмовити в затвердженні мирової угоди, про що виноситься його відповідна ухвала, якщо порушений порядок укладення мирової угоди або (та) умови мирової угоди суперечать законодавству, але це не є перешкодою до укладення нової мирової угоди. Факт затвердження мирової угоди є підставою для боржника приступити до погашення вимог кредиторів згідно з умовами мирової угоди, для кредиторів вимагати такого виконання, та має наслідком припинення провадження у справі про банкрутство.

У разі невиконання боржником умов мирової угоди щодо не менш як третини вимог кредиторів мирова угода може бути розірвана за рішенням господарського суду. Одностороння відмова від мирової угоди не допускається. У випадку визнання мирової угоди не дійсною або її розірвання вимоги кредиторів, щодо яких були надані відстрочка та (або) розстрочка платежів або прощення боргів, відновлюється в повному розмірі у незадоволеній частині разом з поновленням провадження у справі про банкрутство [1].

Інститут мирової угоди добре знайомий законодавства й інших держав. У Німеччині до реформи 1994 року діяв Закон про мирові угоди, відповідно до якого перед початком конкурсного провадження боржник мав право подати заяву в суд з проханням почати справу про попередження конкурсного провадження. Така заява має містити пропозицію про мирове врегулювання, про вид і спосіб надання забезпечення, вказівку на те, що кредитори, як мінімум, отримують задоволення у розмірі 35 % боргу. Якщо боржник просить відстрочки платежів більш ніж на рік, борги потрібно сплатити не менше ніж на 40%. Закон про мирові угоди перестав активно застосовуватися вже з середини ХХ століття,

оскільки як він, так і Конкурсний закон спрямовувалися не на користь боржника як слабшої сторони цього процесу [6, 9].

У Франції відповідно до закону від 1 березня 1984 року «Про попередження і врегулювання за допомогою мирових угод складнощів підприємства, яке не виконує своїх фінансових зобов'язань по договору з одним із кредиторів» передбачається можливість укладання мирової угоди. У такому випадку мирова угода передбачає, крім типових умов, проведення кардинальних змін на підприємстві, спрямованих на його санацію, а також містить ряд фінансових зобов'язань боржника, невиконання хоча б одного з яких дає право кредитору почати конкурсне провадження [9].

В Англії боржником може бути ініційована угода по загальному праву – composition at common law, яка регулюється загальним правом і має силу лише по відношенню до того кредитора, який погодився на таку угоду. Для США характерним є аналогічний порядок врегулювання таких правовідносин [9].

Таким чином, одним із можливих способів вирішення проблеми неспроможності особи є укладення мирової угоди. Інституту мирової угоди в Україні характерне широке нормативне врегулювання та активне застосування на практиці, що не завжди співпадає з досвідом інших країн.

Література

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 // zakon.rada.gov.ua. – Дата відвідування: 12 жовтня 2010.
2. Постанова Пленуму Верховного суду України «Про судову практику у справах про банкрутство» від 18.12.2009 // zakon.rada.gov.ua. – Дата відвідування: 12 жовтня 2010.
3. Лист Вищого господарського суду від 05.02.2010 № 05-06/520/78 Щодо деяких питань розгляду справ про банкрутство // zakon.rada.gov.ua. – Дата відвідування: 12 жовтня 2010.
4. Постанова Вищого господарського суду у справі від 12.06.2007 № 4/34/2(12/184-10/293/21) Про стягнення заборгованості за мировою угодою // zakon.rada.gov.ua. – Дата відвідування: 12 жовтня 2010.
5. Постанова Вищого господарського суду у справі від 13.06.2007 № 7/96-04 Про визнання банкрутом // zakon.rada.gov.ua. – Дата відвідування: 12 жовтня 2010.
6. Бірюков О. М. Порівняльне банкрутство: Курс лекцій: Реферат. – К.: Видавничий центр «Київський університет», 2004. – 240 с.
7. Бірюков О. М. Французьке конкурсне право // Юриспруденція. – 2006 - №4 (18). – С. 2-5.
8. Бірюков О. М. Конкурсне право Німеччини // Юриспруденція. - 2006. - №6 (20). – С. 8-11.
9. Гражданское и торговое право зарубежных государств: Учебник / Е. А. Васильев, А. С. Комаров. - 4-е изд., перераб. и доп. В 2-х т. – Т. II. – М.: Междунар. отношения, 2004. – С. 425 – 433.
10. Джунь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: Монографія. – Видання друге, виправлене і доповнене. – К.: Юридична практика, 2006. – 384 с.